

**Evaluatie Experiment
Voetbalvandalisme en
Jeugdwelzijn
Eindhoven**

**Amsterdam, september 1990
Bureau Criminaliteitspreventie
R.P. van Uffelen en
A.G. van Dijk**

**Stichting Het Persinstituut
H.H. van der Brug en
J. Meijs**

Inhoud

	pag.
1 Inleiding	1
2 Het Eindhovense project in grote lijnen	2
2.1 De projectorganisatie	2
2.2 De sociaal-preventieve aanpak	2
2.3 Recreatie en vrijetijdsbesteding	4
2.3.1 Activiteiten voor en door groepjes L-siders	4
2.3.2 Activiteiten jeugdang: jeugdmiddagen	7
2.4 Educatie en dienstverlening	8
2.5 Wedstrijdbegeleiding	9
3 Beoordeling van het project door de lokale participanten	10
3.1 Organisatorische aspecten	10
3.2 Beleidsinhoudelijke aspecten	10
4 Het realiseren van de doelstellingen	13
4.1 Subdoelstellingen	13
4.1.1 Oordeel van de geïnterviewden	13
4.1.2 Resultaten nameting onder supporters	13
4.2 Hoofddoelstelling	15
5 Algemene conclusies en aanbevelingen	21

Bijlage met tabellen

1 INLEIDING

In deze rapportage wordt het sociaal-preventieve experiment voetbalvandalisme en jeugdwelzijn geëvalueerd.

De hoofddoelstelling van dit experiment luidt:

Het terugdringen van vandalistisch gedrag van jeugdige voetbalsupporters in het bijzonder en van vandalistisch gedrag van Eindhovense jongeren in het algemeen.

Hierbij moet direct worden aangetekend dat de evaluatie zich alleen op het eerste deel van deze hoofddoelstelling richt: het terugdringen van het vandalistisch gedrag van jeugdige voetbalsupporters.

Om na te gaan in hoeverre dit eerste deel van de hoofddoelstelling en de daarmee verbonden subdoelstellingen gerealiseerd zijn, wordt van de volgende informatiebronnen gebruik gemaakt:

- Interviews met betrokkenen: in juli en augustus 1989 zijn alle centrale betrokkenen geïnterviewd; mei 1990 zijn de meeste van deze betrokkenen wederom geïnterviewd.
- Gegevens van het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (CIV) en de Spoorwegpolitie.
- Interviews met side-supporters, die gehouden zijn in de maanden februari/maart 1990.

Leeswijzer

- In hoofdstuk 2 wordt een beschrijving gegeven van het project in grote lijnen. Deze beschrijving bouwt voort op de beschrijving die gegeven is in Interimrapportage voortgang experiment voetbalvandalisme en jeugdwelzijn Eindhoven (september 1989).
- In hoofdstuk 3 volgt de beoordeling door de betrokkenen van de belangrijkste onderdelen van het project.
- In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de vraag in welke mate de subdoelstellingen en hoofddoelstelling zijn gerealiseerd.
- In hoofdstuk 5 worden algemene conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan voor de continuering van het project.

2 Het Eindhovense project in grote lijnen

2.1 De projectorganisatie

Bij het begin van het project is een lokale begeleidingscommissie in het leven geroepen. Hierin hebben de belangrijkste partijen zitting. Dit zijn vertegenwoordigers van de gemeente, PSV, de supportersvereniging van PSV, namens het Eindhovense jeugdwelzijnswerk: een vertegenwoordiger van WORE (Werkgroep Ontwikkeling Randgroepjongerenwerk Eindhoven) en jongeren-centrum Dynamo alsmede de gemeentepolitie. Voorts wonen vertegenwoordigers van de betrokken ministeries en onderzoeksinstellingen de vergaderingen op ad hoc basis bij. Deze begeleidingscommissie kwam tot nu toe tien keer per jaar bijeen om de uitvoering van het experimentele supportersproject bij PSV te begeleiden en beleidslijnen uit te stippelen.

Op 4 september 1988 zijn bij de gemeente Eindhoven twee supporterscoördinatoren aangesteld. Beiden hebben een C.I.O.S. opleiding en zijn ervaren in het omgaan met zich problematisch gedragende jongeren; de supporterscoördinatoren zijn gedetacheerd bij PSV en hebben een werkruimte in het stadion. De coördinatoren hebben de taken verdeeld: de één richt zich vooral op contacten en activiteiten voor en door de doelgroep; de ander neemt naast deze contacten en activiteiten de beleidsmatige en organisatorische aspecten van het project voor zijn rekening. In eerste instantie kregen zij een contract voor 19 uur per week en zijn fasegewijs aan de slag gegaan. In de periode september 1988 tot september 1989 hebben zij zich georiënteerd en contacten met betrokken organisaties en de doelgroep gelegd. Verder zijn activiteiten opgezet voor en door de doelgroep. Vanaf 1 januari 1990 staan zij voor 38 uur per week onder contract; ondermeer om naast nieuwe activiteiten voor de jeugdang en de L-side een goede projectregistratie op te zetten alsmede de lokale netwerkorganisatie voor individuele hulp- en dienstverlening aan leden van de L-side verder uit te bouwen.

2.2 De sociaal-preventieve aanpak

In Eindhoven is gaandeweg een sociaal-preventieve aanpak ontwikkeld. Deze bestaat uit de volgende onderdelen:

- Wedstrijdbegeleiding en interventies: het begeleiden en zo mogelijk voorkomen van incidenten c.q. 'blussen van brandjes' door de supporterscoördinatoren voor tijdens en na de wedstrijden van het eerste elftal van PSV; dit gebeurt in nauwe samenwerking met de professioneel opgeleide suppoosten van PSV en het begeleidingsteam van de Eindhovense politie;
- Het aangaan en onderhouden van contacten met L-siders;
- Het organiseren van activiteiten voor en door subgroepjes L-siders. Dit gebeurt meestal kleinschalig ondermeer om massale groepsvorming tegen te gaan en is gericht op problematische groepjes L-siders die overlast veroorzaken en/of gewelddadig zijn.
- Het organiseren van activiteiten voor de jeugdang bij PSV; deze rang bestaat uit 1.000 staanplaatsen en wordt hoofdzakelijk bevolkt door jongens van 6 tot en met 13 jaar. Meisjes treft men er veel sporadischer aan:

ongeveer één op de 25 jongens. Van de 1.000 staanplaatsen zijn er ongeveer 750 voor seizoenkaarthouders bestemd, terwijl de resterende 250 plaatsen in de losse verkoop verhandeld worden. Een deel van de jeugdangst vertoont nu reeds kliergedrag. Concrete voorbeelden van zulk kliergedrag zijn:

- . het zingen van provocerende liedjes (uitdagen van de tegenstander);
- . het spugen naar elkaar en derden;
- . het gooien van voorwerpen;
- . het gebruik van grove taal tegen suppoosten en politie;
- . het maken van provocerende gebaren.

Teneinde te voorkomen dat deze jongens blijven klieren en doorstromen naar de L-side worden in het supportershome van de supportersvereniging activiteiten opgezet met medewerking van spelers.

- Dienstverlening rond de wedstrijden voor de L-side; vooral informatieverschaffing en bemiddeling staan hierbij centraal.

- Het doorverwijzen bij individuele hulpvragen van sommige L-siders.

Hiervoor is en wordt een netwerk van persoonlijke contacten bij Eindhovense instellingen door de supporterscoördinatoren opgebouwd teneinde ervoor de zorgen dat de hulpvragen ook daadwerkelijk worden opgepakt door de hiervoor geëigende instanties. In gesprekken met individuele leden van de doelgroep proberen de supporterscoördinatoren langs indirecte weg de positieve contacten en relaties van de bewuste jongere vast te stellen. Op basis van deze 'omgevingsdiagnose' wordt geconcludeerd welke vertrouwenspersoon benaderd dient te worden om hulp te bieden.

Contacten met groepjes L-siders

Reeds in 1987 hadden beide supporterscoördinatoren in hun werk contact met een veertigtal jongeren die behoorden tot

de L-side. Een van de coördinatoren werkte toen als sportleider en organisator van outdoor-activiteiten bij jongerencentrum Dynamo. De andere coördinator kwam als consultant voor het jongerenwerk in Woenselse Heide met L-side jongeren in contact. De totale omvang van de zich problematisch gedragende L-siders wordt door de supporterscoördinatoren geschat op zo'n 10 harde kerkers, 40 potentiële harde kernleden (opvolgers) en 60 meelopers. De supporterscoördinatoren schatten het aantal meisjes dat tot de problematische L-side behoort en regelmatig op het L-vak terug te vinden is op twintig. Zij spelen een rol in het uitdagen van de tegenstanders door te schreeuwen, te zingen en gebaren te maken (het L-vak is een staanvak waar 8000 mensen terecht kunnen.)

De supporterscoördinatoren gaan bij individuele contacten en hulpvragen van de L-side fasegewijs te werk.

- Hun methodiek bestaat in principe uit 5 fasen:

1e fase: Contact en inventarisatiefase:kennen en gekend worden;

2e fase: Vertrouwensrelatiefase:herkenning en erkenning;

3e fase: Analysefase;

4e fase: Beïnvloedings- en veranderingsfase;

5e fase: Evaluatie en her-analysefase.

- De supporterscoördinatoren zijn een lokaal netwerk aan het opbouwen; zij hebben een cursus 'Helpen in eigen omgeving' gevolgd en zijn sinds 1990 bezig met het uitbouwen van hun persoonlijke contacten in diverse Eindhovense organisaties en instellingen die voor het project en de doelgroep van belang kunnen zijn. Het onderhouden van goede contacten vergroot de kans op succes bij het oppakken van individuele problemen en

hulpvragen vanuit de L-side. Ook kunnen dergelijke het project als geheel ten goede komen. De supporterscoördinatoren hebben tot nu toe met de volgende personen en organisaties contact.

- Dagelijks met leden van de L-side en met PSV.
- Paar keer per week met collega supporterscoördinatoren; een medewerker van Bureau Criminaliteitspreventie Amsterdam en de gemeentepolitie.
- Wekelijks met het lokale sociaal culturele werk en de supportersvereniging;
- Paar keer per maand met de gemeente Eindhoven, de lokale reclassering (coördinator Geerts naast voetbalscheidsrechter Van Swieten), Buro HALT, de Nederlandse Spoorwegpolitie en de pers.
- Maandelijks met andere betaald voetbalclubs.
- Incidenteel met de KNVB; scholen en arbeidsinpassingsprojecten.

Na hun indiensttreding hebben de supporterscoördinatoren bij de contactlegging met de L-side enerzijds de sneeuwbalmethode toegepast: via de bestaande contacten en mondreclame van de bekende L-siders nieuwe contacten opgedaan; anderzijds zijn zij op nog onbekende sidesupporters afgestapt om een praatje te maken. Dit gebeurde zowel op de tribune bij de thuiswedstrijden en bij rondleidingen in het stadion alsmede in de trein bij de uitwedstrijden van PSV

De tien harde kernleden spreken de coördinatoren twee tot drie keer per week. De overige L-siders spreken ze gemiddeld één keer per maand. De groepjes L-siders waar de supporters- coördinatoren contact mee hebben komen uit Woenselse Heide, Gestel, Gestelse Ontginning/Veldhoven, Best en Aalst.

2.3 Recreatie en vrijetijdsbesteding

2.3.1 Activiteiten voor en door groepjes L-siders

In dit kader zijn de volgende activiteiten georganiseerd:

- Gedurende de gehele looptijd van het project zijn diverse 'vlag-ploegen' samengesteld met het doel bepaalde oproerkraaiers op de L-side rondom de wedstrijd iets te doen te geven.
- Aan het ophalen, uitrollen en terugbrengen van deze grote PSV vlag hebben 40 L-siders enthousiast meegedaan waardoor deze sidesupporters volgens de supporterscoördinatoren minder tijd kregen voor negatief supportersgedrag.
- Er worden dagelijks rondleidingen door het recentelijk verbouwde stadion gehouden. De supporterscoördinatoren hebben sinds de start van het project een honderdtal rondleidingen voor L-siders verzorgd om contacten te bestendigen en uit te bouwen.
- In december 1988 is een zaalvoetbalteam opgericht bestaande uit zich problematisch gedragende L-siders afkomstig uit de Woenselse Heide. Zij nemen nog steeds deel aan een reguliere zaalvoetbalcompetitie in Dynamo. Het doel was en is hen een zinvolle vrijetijdsbesteding te bieden binnen een reguliere zaalvoetbalcompetitie in Eindhoven. De laatste tijd zien de supporterscoördinatoren deze problematische L-siders steeds minder vaak aanwezig vóór, tijdens en na de wedstrijden van PSV Wellicht hebben deze L-siders een alternatieve kick gevonden in de zaalvoetbalcompetitie. Hoe dan ook, de supporterscoördinator constateren dat deze siders sindsdien niet meer betrokken zijn geweest bij relgedrag rond de wedstrijden van PSV

Voor de goede orde zij vermeld dat de Eindhovense supporters-coördinatoren zich alleen inzetten voor L-siders op voorwaarde van goed gedrag. Slecht gedrag betekent uitsluiting van activiteiten, hulp- en/of dienstverlening.

- Op 3 februari 1989 is een zelfgemaakte 'ansichtkaart van twee bij 3 meter' met 1200 handtekeningen waaronder enkele niet L-siders zoals personeel van PSV aangeboden aan de geblesseerde Hans van Breukelen; de hele maand januari hebben 11 L-siders in hun vrije tijd de opzet en uitvoering van deze activiteit op zich genomen onder leiding van de supporterscoördinatoren. Deze activiteit richtte zich op positieve clubbinding en mag geslaagd genoemd worden.
- Op 25 maart 1989 is er een voorwedstrijd tussen de L-side en P.E.C. Zwolle gehouden waaraan 23 side-supporters hebben deelgenomen. Doel was rust te creëren rond de wedstrijd P.E.C.-Zwolle - PSV Er zijn geen problemen tussen de sides geweest.
- Op 11 april 1989 is er in jongerencentrum Dynamo een informatieve avond gehouden rondom de op handen zijnde 'voetbalpasjes'. Er was veel commotie onder de 35 L-siders.
Er werd getracht af te spreken wie de side zou vertegenwoordigen. De supporterscoördinatoren bleken weinig grip op de vergadering te hebben waardoor deze inhoudelijk nogal chaotisch verliep.
- Op 5 mei 1989 is door twee nieuwe elftallen L-siders deelgenomen aan een voetbaltoernooi in Gestel; het doel voor de supporterscoördinatoren was deze L-siders beter te leren kennen. Dit lukte redelijk. Het toernooi liep ondanks alcoholgebruik niet uit de hand maar de voetbalresultaten waren wel onder de maat.
- Op 7 mei 1989 is door 16 andere L-siders (Oosttribune) deelgenomen aan een supporterstoernooi in Rijswijk. Ook hier was het doel van de supporterscoördinatoren deze subgroep beter te leren kennen en hen te wijzen op een stuk eigen verantwoordelijkheid. De ervaring leert de supporterscoördinatoren dat deze groep zich beter is gaan gedragen.
- Op 10 mei 1989 is er in Dynamo een tweede 'vergaderavond' gehouden door en voor L-siders. Zo'n 65 L-siders namen eraan deel. Ook ditmaal was de discipline zoek. De voetbalpasdiscussie is geen thema om L-siders bij elkaar te brengen. Je kweekt volgens de supporterscoördinatoren hiermee een saamhorigheid die negatief groepsgedrag in de hand werkt.
- Op 15 mei 1989 is op weg naar de kampioenswedstrijd van PSV uit tegen Groningen bij wijze van proef de catering in de combi-trein met 1500 sides aan boord verzorgd door een aantal L-siders onder supervisie van de supporterscoördinatoren; de uitvoerende L-siders gedroegen zich naar behoren in tegenstelling tot sommige consumenten die blikjes uit het raam gooiden. Dit experiment zal afhankelijk van de behoefte (met name bij verre uitwedstrijden) worden herhaald.

- Op 21 mei 1989 is er een afscheidsactie voor Ronald Koeman georganiseerd; een zestal leiders van subgroepjes L-siders boden de scheidende speler een bos bloemen en een petje aan. Het gerucht ging dat er tijdens deze thuiswedstrijd van PSV tegen FC Utrecht rotzooi zou ontstaan. De supporterscoördinatoren boden deze informele leiders in ruil voor rust aan dat zij ervoor zouden zorgen dat dit zestal Koeman namens de L-side persoonlijk mocht bedanken. Het is een geslaagde operatie geworden.
- Op 28 mei 1989 is er in Rotterdam een side-supporterstoernooi gehouden waaraan 55 sidesupporters deelnamen. Op één incident met side-supporters van Go Ahead Eagles na is het toernooi zonder incidenten verlopen. Het doel was de onderlinge beeldvorming te verbeteren.
- Op 24 augustus 1989 is er een ander zaalvoetbalteam opgericht onder de naam PSV boys. Het gaat om 10 L-siders uit diverse buurten uit Eindhoven die evenals het team uit de Woenselse Heide aan de reguliere zaalvoetbalcompetitie in Dynamo deelneemt.
- Op 26 en 27 september 1989 is samen met buurthuis 'de Uitwijk' een klimactiviteit voor L-siders opgezet. Er namen in totaal 18 personen aan deel waaronder 7 sidesupporters. De driedelige doelstelling van deze activiteit was: het aanbieden van een actieve vrije tijdsbesteding waarbij het fysieke en psychische uithoudingsvermogen van doelgroepen werd getest. Verder betrof het een doelgroepactiviteit die werd opgenomen in het reguliere programma van dit Eindhovense buurthuis. De goede samenwerking met dit buurthuis biedt voor de toekomst perspectief bij nieuwe activiteiten voor andere leden van de doelgroep.
- Op 6 november 1989 zijn drie zaalvoetbalwedstrijden gespeeld met een dameselftal bestaande uit 8 L-side vrouwen. Doel was deze dames beter te leren kennen; dit is redelijk gelukt. In de loop van het project is de groep vrouwen echter uit elkaar gevallen.
- Op 26 november 1989 is geëxperimenteerd met een zelf georganiseerd zaalvoetbaltoernooi voor geïnteresseerde L-siders. Tot die tijd werd deelgenomen aan bestaande. Er namen aan dit eigen toernooi 24 L-siders aan deel. Het betrof een activiteit zonder duidelijke doelstelling; de supporterscoördinatoren zien zo'n eigen toernooi achteraf als weinig waardevol in het licht van de projectdoelstelling. Het is nogal arbeidsintensief. Beter is L-siders niet te isoleren maar deel te laten nemen aan bestaande zaalvoetbalcompetities waar ook andere jongeren aan deelnemen. Onder begeleiding zullen zij minder snel tot negatief gedrag overgaan.
- Op 16 december 1989 is door 9 L-siders deelgenomen aan een zaalvoetbaltoernooi in Zwolle. Zonder directe begeleiding kon dit team zich in de hand houden. Eén van de supporterscoördinatoren was wel aanwezig. Hij volgde de groep op afstand door mee te spelen in het deelnemende supporterscoördinatorenteam.
- Op 3 januari 1990 is er een rondleiding door het PSV-stadion georganiseerd voor de coaches van de zaalvoetbalcompetitie in jongerencentrum Dynamo.
- Op 21 februari en 28 maart zijn er in het supportershome van PSV middagen voor de jeugdang georganiseerd (zie 2.3.2).
- Op 12 mei 1990 is door 16 L-siders deelgenomen aan het tweede side-supporterstoernooi van de Kuipbewoners te Rotterdam. Ook is een journalist van Eindhovens Dagblad meegeweest. Doel was evenals de eerste keer de onderlinge beeldvorming te verbeteren en te zien hoe de L-side reageert op de aanwezigheid van de pers. Het toernooi verliep zonder problemen maar helaas na de wedstrijden werd bij vertrek uit Rotterdam door nog onbeken-

den de PSV-busjes bekogeld met stenen. Bij de Rotterdamse politie is aan-
gifte gedaan en deze gaat de zaak uitzoeken.

Niet doorgegaan: voorwedstrijd en een outdoor-activiteit

- Een voorwedstrijd tegen FC Utrecht is geschrapt omdat men bij PSV te horen had gekregen dat een groep sidesupporters van FC Utrecht zich in Duitsland rond het EK voor supportersteams had misdragen. De teleurstelling bij de organiserende sidesupporters was groot. Het overleg en de organisatie van zo'n wedstrijd kost relatief veel tijd. Onder 200-300 L-siders was animo om deze voorwedstrijd bij te wonen.
- Wegens gebrek aan sneeuw is het langlaufen op 19 februari 1990 voor zo'n 50 personen waaronder 30 L-siders niet doorgegaan. Doel was een kleine groep sidesupporters te leren organiseren en een actieve vrijetijdsbesteding te bieden.

In de planning voor de tweede helft van 1990

- Andere outdoor-activiteiten als klimmen, mountainbiken, skiën, kanovaren en speleologie met lastige subgroepjes L-siders zullen door de supporters-coördinatoren mede opgezet en begeleid worden. Dit soort activiteiten drukken slechts voor een klein deel op het project. De kosten moeten grotendeels door de deelnemers opgebracht worden.
- Deelname door L-side teams aan eigen veldvoetbaltoernooi.
- Jeugdmiddagen en een zaalvoetbaltoernooi voor de jeugdrang.
- Verder bestuderen de supporterscoördinatoren de mogelijkheden voor het medegebruik van het officiële supportershome en een buurthuis in de omgeving van het stadion voor nieuwe activiteiten voor de jeugdrang en de L-side.

2.3.2 Activiteiten jeugdrang: jeugdmiddagen

- Op 21 februari 1990 is er door de supporterscoördinatoren een middag voor de jeugdrang in het supportershome van de officiële supportersvereniging georganiseerd. Naast een loterij werden er PSV-films getoond; ook was er een oud-speler Huub Stevens aanwezig. Het impliciete doel was net als bij de contacten en activiteiten voor de L-side door de jeugdrang te worden gekend en herkend teneinde bij negatief (klier) gedrag hen beter te kunnen aanspreken. Deze jeugdmiddagen konden door tijdgebrek pas in 1990 als gepland onderdeel van de sociaal preventieve aanpak ter hand worden genomen; 35 leden van de jeugdrang gaven op deze eerste middag acte de présence.
- Op 28 maart 1990 vond een tweede jeugdmiddag plaats. Ditmaal kwamen er zo'n 250 leden van de jeugdrang opdagen. Ook de aanwezige spelers (de Jong en Linskens) waren enthousiast. Halverwege de middag konden de jongeren via een aanwezige clown of goochelaar vragen stellen aan de PSV-spelers. Ook werden handtekeningen door de spelers uitgedeeld. Dit soort middagen dient volgens de lokale begeleidingscommissie herhaald te worden waarbij ook het thema kliergedrag moet worden aangekaart. Op deze eerste twee ontmoetingsmiddagen is dat nog niet gebeurd. In de toekomst wordt op deze jeugdrangmiddagen geen clown of goochelaar meer ingehuurd, maar een quiz-vorm opgezet, waarin ook thema's als kliergedrag en voetbalvandalisme aan de orde zullen komen.

2.4 Educatie en dienstverlening

- De supporterscoördinatoren hebben diverse subgroepjes L-siders getraind in het organiseren van activiteiten zoals bij de spelersacties rond Koeman en Van Breukelen, de kascommissie voor het eten en drinken in de combi-trein en bij voetbaltoernooien.
- De coördinatoren zijn sinds de start van het project een vraagbaak voor geïnteresseerde leden van de doelgroep. Zij geven bijna dagelijks informatie over prijzen, kaartverkoop en zaken rond de combi-regeling bij uitwedstrijden van PSV.
- De supporterscoördinatoren zochten en zoeken samen met L-siders naar geschikte trefplaatsen. Nadat café de Banaan en Dynamo niet meer geschikt geacht werden dient nu café Continental als ontmoetingsplaats voorafgaand aan de wedstrijden van PSV

Op basis van dit overzicht kan worden geconstateerd dat er geen structurele activiteiten op het gebied van educatie (in de zin van cursussen voor leden van de doelgroep) zijn ontwikkeld.

Wel is zoals in 2.5 zal blijken in het kader van individuele hulpverlening aandacht besteed aan problemen op het gebied van scholing.

De supporterscoördinatoren hebben tot nu toe bij de volgende hulpvragen bemiddeld.

Justitiële hulpvragen

- 2 keer aanwezig geweest bij het opmaken van een proces verbaal van L-siders; de begeleiding bestond uit het creëren van rust bij de bewuste supporter en het helpen verwoorden van hetgeen de supporters naar voren wilde brengen.
- 8 keer sidesupporters begeleid die wegens wangedrag moesten voorkomen: ze vertelden deze supporters hoe ze zich moesten gedragen en probeerden 'rust' bij de gedaagde te creëren ; verder werd verteld wat de supporter te doen stond nadat de uitspraak bekend was.
- 2 keer op verzoek van veroordeelde supporters hen opgezocht in de gevangenis en steun aangeboden voor de eerste tijd nadat ze de straf-inrichting hebben verlaten.
- 5 keer supporters begeleid bij de uitvoering van een HALT-afdoening: via begeleidende gesprekken beter contact en invloed op deze jongeren gekregen.
- Talloze malen hebben de supporterscoördinatoren, supporters uit handen van justitie weten te houden door het tijdig blussen van 'brandjes' na overleg met de politie. Bij de evaluatie van de hoofddoelstelling zullen concrete voorbeelden aan bod komen.

Hulpvragen met betrekking tot school en werk

- De supporterscoördinatoren hebben 6 keer supporters (terug) proberen te krijgen op een opleiding. Vijfmaal met succes. Het betrof uiteenlopende opleidingen: een grafische school, een kantoor- en een speciale opleiding, een LTS alsmede tweemaal een middelbare school.
- 7 keer hebben de supporterscoördinatoren geprobeerd L-siders aan een baan te helpen. Tweemaal met succes: het betrof een stageplaats en een baan bij Philips Medical. Voor drie L-siders zijn de supporterscoördinatoren nog bezig terwijl de overige twee pogingen zijn gestrand, omdat deze twee L-siders ook voor de reguliere hulpverlening onhandelbaar bleken te zijn.

Hulpvragen met betrekking tot hobby en vrije tijd

- 4 L-siders bij Scouting-groep gekregen;
- 24 personen nemen dankzij de inspanningen van de supporterscoördinatoren deel aan een bestaande zaalvoetbalcompetitie;

2.5 Wedstrijdbegeleiding

Uitwedstrijden

De begeleiding bij uitwedstrijden regelt PSV doorgaans in samenwerking met de gemeentepolitie. In totaal begeleiden 10 personen bij elke 'officiële' risicowedstrijd en wedstrijd die door PSV als zodanig wordt aangemerkt. De verhouding kan zijn: 3 politiemensen en 7 professioneel opgeleide PSV suppoosten. Het streven is echter 10 PSV begeleiders. De supporterscoördinatoren reizen mee naar bijna alle uitwedstrijden van PSV (een uitzondering vormt bijvoorbeeld Volendam). Een uur voor het vertrek van de trein zijn de supporterscoördinatoren aanwezig rond het NS-station en maken zij hun keuze met welk subgroepje wordt meegereisd. Meestal betreft het voor de supporterscoördinator bekende L-siders.

Ook hebben de supporterscoördinatoren samen met de supportersvereniging bussen begeleid naar Europa Cupwedstrijden van PSV waar ook L-siders naar toe wilden. Recentelijk ging het om de uitwedstrijden tegen KV Mechelen en Bayern München.

Volgens de supporterscoördinatoren verloopt het overleg met de Eindhovense politie naar wens. Alleen geeft het huidige beleid van de Spoorwegpolitie (beperking inzetbare capaciteit) aanleiding tot extra overleg omdat anders de combi-regeling structureel gevaar zal gaan lopen en het vooruit reizen aangemoedigd wordt.

Thuiswedstrijden

Ook bij de thuiswedstrijden zijn de supporterscoördinatoren ruim van tevoren aanwezig in de stad of bij het stadion al naar gelang waar de doelgroep zich ophoudt. Bij risicowedstrijden gaan de supporterscoördinatoren de avond voor de wedstrijd de stad in en houden zich met name rond het uitgaanscentrum op.

Sinds november 1988 hebben de supporterscoördinatoren overleg met de veiligheidscoördinator van PSV, leden van de bewakingsdienst (C.S.U.), de gemeentepolitie en suppoosten over organisatorische aspecten en de te verwachten problemen rond de thuiswedstrijd. Er wordt gesproken over mogelijke aanhoudingen door de gemeentepolitie en de bemiddelende rol die beide supporterscoördinatoren hierin naar lastige L-siders toe kunnen spelen.

Voorts proberen zij meer krediet te kweken bij suppoosten voor potentieel lastige PSV-supporters.

De supporterscoördinatoren en de suppoosten geven elkaar informatie over bezoekersgedrag. Voorts bespreken zij de manier waarop doelgroepsupporters het beste kunnen worden benaderd. Dit laatste is van cruciaal belang om relletjes te voorkomen.

Met leden uit de doelgroep wordt op diverse lokaties in en rond het stadion contact onderhouden (ondermeer op de vakken A, L, M en O).

3 Beoordeling van het project door de lokale participanten

3.1 Organisatorische aspecten

Overleg en samenwerking

- Door de samenstelling en informele status van de lokale begeleidingscommissie functioneert deze commissie meer als uitvoerend orgaan dan als een werkgroep die beleid maakt en uitstippelt. Een aantal geïnterviewden pleit ervoor dat de contacten met beslissende personen en instanties in Eindhoven worden geïntensiveerd, het liefst in structurele zin. Met name de informatielijnen tussen de begeleidingscommissie en de burgemeester, de hoofdcommissaris van politie, de hoofdofficier van justitie en het PSV-bestuur dienen kort te zijn en regelmatig plaats te vinden teneinde het project te integreren en meer af te stemmen op de hoofdlijnen van het lokale beleid inzake de aanpak van het voetbalvandalisme.
- Voorts wordt overwogen de Spoorwegpolitie in de begeleidingscommissie op te nemen mede gelet op het belang van de combi-regeling bij uitwedstrijden.

Participatie

- Op uitvoerend niveau leveren de betrokken partijen elk een bijdrage aan de uitvoering van het projectplan. Toch zien de geïnterviewden gaarne meer draagvlak binnen de club. Naast bestuurlijke ondersteuning door het bestuur wordt gedacht aan meer uitvoerende en facilitaire ondersteuning door spelers, trainer en supportersvereniging. Zij doen reeds schoorvoetend mee maar een grotere bijdrage hunnerzijds is essentieel voor een integratie van het project binnen de uitvoering van nieuw supportersbeleid.

3.2 Beleidsinhoudelijke aspecten

De begeleidingscommissie heeft na het eerste jaar heel duidelijk gekozen voor structurele verbreding en incidentele verdieping.

Enerzijds betekent dit dat naast de L-side ook sociaal-preventieve activiteiten worden opgezet voor de jeugdrang; anderzijds betekent deze keuze dat met individuele leden van de L-side die met hulpvragen bij de supporterscoördinatoren komen serieus wordt gesproken en bekeken welke persoon of instelling het meest geëigend is om de vraag of het probleem mee op te pakken. De supporterscoördinatoren zijn nadrukkelijk geen hulpverleners maar hebben wel een taak bij het doorverwijzen en in de gaten houden of de vraag c.q. het probleem naar behoren wordt afgehandeld.

Gerichte activiteiten voor L-side en jeugdrang

- De geïnterviewden zijn enthousiast over de georganiseerde projectactiviteiten voor de jeugdrang en de L-side. Zij staan op het standpunt dat activiteiten niet vrijblijvend en massaal worden aangeboden maar gericht plaatsvinden nadat groepjes L-siders zich problematisch gedragen c.q. gedragen hebben. Zowel het vandalistische/overlast veroorzakende gedrag van de L-side als het kliergedrag van de jeugdrang moet door de supporterscoördinatoren in de gaten gehouden worden.

Projectregistratie

- Wel vinden de geïnterviewde commissieleden het van belang dat er een goede projectregistratie komt die op elk gewenst moment een overzicht kan bieden waar de supporterscoördinatoren mee bezig zijn. De projectregistratie zal qua opzet vernieuwd worden.

Individuele hulpvragen

- De eerder genoemde projectregistratie is niet alleen van belang voor een actueel overzicht van activiteiten maar zal ook gegevens bevatten over de hulpvragen en problemen van individuele leden van de doelgroep die hiermee bij de supporterscoördinatoren zijn gekomen. De gemeente acht het van belang dat er een soort omgevingsdiagnose van de bewuste jongere kan worden gemaakt opdat duidelijk wordt welke vertrouwenspersoon benaderd kan worden. Er zal kortom gezocht worden naar de positieve contacten en relaties die deze jongere met een hulpvraag tegemoet kan komen.

Netwerkontwikkeling

- Jongerencentrum Dynamo heeft tot nu toe met name op uitvoerend niveau een rol voor het project bij PSV gespeeld. De ingebrachte deskundigheid bestond uit werkplanontwikkeling en de mogelijkheid voor het sociaal preventieve project om in de activiteits sfeer zowel van haar programma als voorzieningen gebruik te maken. Als voorbeeld noemen we de 2 zaalvoetbalteams van L-siders die deelnemen aan de reguliere zaalvoetbalcompetitie van dit jongerencentrum. Het is dan ook van belang de contacten met dit centrum te blijven onderhouden.
- Naast een jongerencentrum als Dynamo leveren vele andere maatschappelijke organisaties in Eindhoven een bijdrage aan het project.
In hoofdstuk twee kreeg de lezer reeds een eerste indruk van het soort vragen en problemen waar een deel van de L-siders mee bij de supporterscoördinatoren mee aankomen. In dat licht bezien zijn de supporterscoördinatoren na het volgen van een netwerkcursus begonnen met het opbouwen van een netwerk met persoonlijke contacten bij die organisaties en instellingen die zij voor het project en het oppakken van individuele vragen van L-siders van belang achten. Alle geïnterviewde leden van de lokale begeleidingscommissie juichen een verder uitbouw van dit lokale netwerk van toe.

Wedstrijdbegeleiding door de supporterscoördinatoren

De L-side wordt bij bijna alle wedstrijden van PSV begeleid door een begeleidingsteam van suppoosten, gemeentepolitie en supporterscoördinatoren. Bij de wedstrijdbegeleiding vervullen de coördinatoren verschillende taken afhankelijk van de gegeven situaties. Ze creëren rust door hun aanwezig zijn en door het opzetten van bepaalde activiteiten zoals de voorwedstrijd en afscheidsactie rond Ronald Koeman.

De interventies door de supporterscoördinatoren bestaan enerzijds uit al pratend groepjes die elkaar te lijf willen gaan tegen te houden: in 1990 is dit bij vijf wedstrijden met succes gebeurd (PSV-FC Utrecht; FC Utrecht-PSV; Bayern München-PSV; PSV-Feyenoord en Sparta-PSV). Tweemaal was het resultaat twijfelachtig (Roda-PSV; PSV-Bayern München).

Anderzijds zijn er momenten waarop relletjes net begonnen zijn en de supporterscoördinatoren na overleg met de politie er tussen springen om de heethoofden te scheiden en rustig te krijgen. De ene keer met succes en de

andere keer zonder resultaat. Zo lukte het in 1989 bijvoorbeeld niet tijdens de wedstrijden AZ-PSV en PSV-Feyenoord maar wel tijdens Bayern München-PSV en PSV-FC Utrecht terwijl de interventies tijdens de wedstrijd Ajax-PSV deels wel en deels niet lukten.

Ook kan het getimed doorgeven van de juiste informatie over tal van zaken rond de wedstrijd veel tumult voorkomen tussen de politie enerzijds en de doelgroep anderzijds. Ook op dit terrein verrichten naar de mening van de veiligheidscoördinator bij PSV en de gemeentepolitie Eindhoven de supporterscoördinatoren goede diensten.

4 Het realiseren van de doelstellingen

4.1 Subdoelstellingen

4.1.1 Oordeel van de geïnterviewden

De geïnterviewden geven aan dat het project met het realiseren van de subdoelstellingen en de hoofddoelstelling op de goede weg is.

- Er is door de supporterscoördinatoren en het ondersteunende supportersonderzoek meer zicht ontstaan op de doelgroep. Niettemin moet een betere projectregistratie meer systematisch zicht gaan geven op de aanpak en vorderingen van supporterscoördinatoren met betrekking tot doelgroepactiviteiten en individuele hulpvragen.
- De contacten met leden van de L-side verlopen bevredigend en zullen verder uitgebouwd worden.
- Er zijn gerichte supportersactiviteiten opgezet voor zich problematische gedragende L-siders teneinde de clubbinding te vergroten en een zinvoller vrijetijdsbesteding te bieden. Weliswaar is de clubbinding nog broos maar de supporterscoördinatoren hebben een belangrijke aanzet gegeven; dit geldt tevens voor de jeugdangmiddagen; toch zullen andere PSV geledingen nog intensiever bij het project betrokken moeten worden om de clubbinding meer gestalte te kunnen geven.
- Het lokale netwerk met personen en instanties die kunnen worden ingeschakeld om het project te ondersteunen bij activiteiten en individuele vragen en problemen is reeds opgezet en zal door de supporterscoördinatoren verder worden uitgebouwd.

4.1.2 Resultaten nameting onder supporters

In het kader van de nameting van de effectevaluatie zijn in maart 1990 37 L-siders ondervraagd. Een deel van de vragen had betrekking op participatie en beoordeling van onderdelen van het project.

De 37 ondervraagde L-siders behoren volgens de supporterscoördinatoren tot het meest problematische deel van deze side en zijn op die grond mede door bemiddeling van de supporterscoördinatoren geworven; 18 van hen hebben ook meegedaan aan de voormeting.

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste resultaten.

Het kennen van en de contacten met supporterscoördinatoren¹

- 17 van de respondenten stellen de supporterscoördinatoren vrij goed te kennen en hebben regelmatig met hen contact (46%); 8 stellen de supporterscoördinatoren van naam te kennen (24%); 5 hebben van ze gehoord maar kennen ze verder niet (13.5%); 2 van de 37 respondenten (5%) stellen ze niet te kennen.
- 24 respondenten stellen dat de supporterscoördinatoren naar hen toekwamen (65%), terwijl 3 respondenten (8%) zelf op hen afstapten;

¹ De percentages tellen niet op tot 100%, omdat het aantal jongeren dat de vraag niet heeft beantwoord hier korthedshalve wordt weggelaten.

eveneens 3 respondenten (8%) stellen de supporterscoördinatoren alleen van horen zeggen te kennen.

Taken supporterscoördinatoren

Ongeveer tweederde deel van de respondenten ziet voor de supporterscoördinatoren de volgende taken weggelegd:

- de vrijetijdsbesteding waarbij zij iets voor de leden van de L-side organiseren;
- de begeleiding bij uitwedstrijden;
- het geven van informatie na het bespreken van problemen.

De ondervraagden reageren verdeeld op de vraag of de supporterscoördinatoren ook een taak hebben bij het handhaven van de orde op de tribune (ja:41%; nee:59%) en tijdens de reizen naar de uitwedstrijden (ja:46%; nee:54%).

Verder ziet driekwart van de respondenten gaarne dat de supporterscoördinatoren een informatiebulletin voor de L-side helpen maken.

Praten met supporterscoördinatoren over problemen

- 9 respondenten (24%) praten met de supporterscoördinatoren over problemen; daarbij ging het tweemaal om schoolproblemen; één keer over relatieproblemen; tweemaal over problemen thuis; negenmaal over problemen met politie en justitie; driemaal over alcoholproblemen; tweemaal over gokproblemen en drie keer over drugsproblemen.
- De meesten die met de supporterscoördinatoren over problemen praten, achten dit zinvol (90%).

Deelname en waardering georganiseerde projectactiviteiten

- Gemiddeld genomen is ongeveer tweederde deel van de respondenten op de hoogte van de projectactiviteiten die zijn opgezet. Alleen voor het zaalvoetbaltoernooi ligt de bekendheid wat lager (40%). Van degenen die deelnamen aan het veldvoetbaltoernooi (11 respondenten = 30%); handtekeningenactie Hans van Breukelen (20 respondenten = 54%); voorwedstrijden (10 respondenten = 27%) en rondleidingen stadion (20 respondenten = 54%) vonden verreweg de meesten dit leuke activiteiten. De waardering voor het zaalvoetbaltoernooi was wat minder positief; slechts een kleine meerderheid vond de activiteit leuk. Deze constatering is echter gebaseerd op een klein aantal (5) deelnemende respondenten.

Mening over optreden van de supporterscoördinatoren²

- Tijdens wedstrijden: 21 (57%) vinden hun optreden goed; 10 respondenten stellen dat het wel gaat (27%); 2 ondervraagden achten hun optreden slecht (5%).
- Tijdens het reizen naar uitwedstrijden: 18 respondenten kwalificeren dit optreden als goed (49%); 12 vinden dat het wel gaat (32%) en 4 vinden het optreden slecht (10%).
- Over het algemeen zijn 28 ondervraagden (76%) enigszins (38%) tot heel tevreden (38%) over de supporterscoördinatoren; slechts 3 respondenten zijn enigszins tot heel ontevreden (8%).

² De percentages tellen niet op tot 100%, omdat het aantal jongeren dat de vraag niet heeft beantwoord hier korthedshalve wordt weggelaten.

Conclusies

Concluderend kan worden gesteld dat hier het oordeel van de meest problematische jongeren binnen de doelgroep is gevraagd. Het bereik onder deze groep ligt op 50 tot 70%, afhankelijk of alleen regelmatig contact met de supporterscoördinatoren of ook het kennen van naam als uitgangspunt wordt genomen.

De functie supporterscoördinator wordt door een meerderheid (tweederde) geaccepteerd; een iets kleinere groep (tussen de 40 en 50%) vindt dat het handhaven van de orde ook bij hun functie behoort.

De mening over het optreden van de supporterscoördinatoren (de wijze waarop de functie wordt uitgeoefend) laat een vergelijkbaar beeld zien. De meerderheid is redelijk tot goed te spreken over het optreden van de supporterscoördinatoren in algemene zin. Opvallend is dat het oordeel over het optreden tijdens het meereizen naar uitwedstrijden wat minder positief is dan over het optreden tijdens thuiswedstrijden.

Ongeveer tweederde deel van de respondenten is bekend met de georganiseerde activiteiten op het gebied van recreatie en vrijetijdsbesteding. Hierbij dient bedacht te worden dat de activiteiten gericht zijn op wisselende sub-groepjes en het dus ook niet de bedoeling is dat alle geïnterviewde jongeren hiervan op de hoogte zijn. Opvallend is dat de deelname aan activiteiten, die direct met de club te maken hebben (handtekeningenactie Van Breukelen en rondleidingen in het stadion) verreweg de hoogste participatie kennen. Overigens zijn dit ook activiteiten waar participatie minder 'inspanning' vereist dan bijvoorbeeld een zaalvoetbaltoernooi.

Dergelijke activiteiten lijken dan ook bij uitstek geschikt om belangstelling bij een groot deel van hen via minder 'vluchtige' activiteiten sterker bij het project te betrekken. Bijna alle activiteiten worden door een grote meerderheid van deelnemende respondenten leuk gevonden.

Doordat de aantallen jongeren die contacten over problemen hebben gehad met de supporterwerker vrijwel gelijk aan de aantallen over alle hulpverleningscontacten die de supporterwerkers hebben gehad (zie hoofdstuk 2) wordt bevestigd dat het meest problematische deel van de side is geïnterviewd. De contacten worden door bijna alle respondenten zinvol geacht. Tot slot kan worden gesteld dat de reacties uit de doelgroep goed passen binnen de visie van de geïnterviewden over het bereiken van de subdoelstellingen.

4.2 Hoofddoelstelling

Voor het aangeven van de ontwikkeling van het voetbalvandalisme dat gepleegd wordt door PSV-supporters maken we gebruik van vier bronnen:

- indrukken van de Eindhovense politie;
- CTV-gegevens;
- gegevens uit de nameting onder supporters.

De tweede en derde bron worden overigens gezamenlijk behandeld. Helaas zijn van deze beide bronnen de gegevens van het seizoen 1989-1990 nog niet beschikbaar, zodat de vergelijkbaarheid met de eerste en vierde bron beperkt is.

Indrukken Eindhovense politie

Met het realiseren van de hoofddoelstelling te weten 'het beter beheersbaar maken dan wel verminderen van voetbalvandalisme' is men volgens de Eindhovense politie mede dankzij het sociaal preventieve project op de goede weg.

Op basis van eigen ervaringen, observaties en interpretaties van de CIV- en NS gegevens komt de vertegenwoordiger van de Eindhovense politie tot de volgende conclusies.

- De omvang van het voetbalvandalisme lijkt zich de afgelopen jaren te stabiliseren. Er vindt volgens de geïnterviewde verder een verschuiving plaats van meer ernstige door individuele supporters gepleegde vormen van voetbalvandalisme naar minder ernstige vormen maar massaler gepleegde vormen van voetbalvandalisme. Een verschuiving van zware vernielingen en ernstige mishandelingen door enkelingen naar meer massaal gepleegde (en veelal irritante) vormen van vechten, schreeuwen, schelden en uitdagen van ondermeer de politie en suppoosten.
- De politie constateert tevens dat het aantal risicosupporters van PSV dat met het combi-vervoer meegaat naar uitwedstrijden stijgt van 3141 in het seizoen 1987/88 naar 4433 in het seizoen 1988/1989 maar dat tevens begeleide combi-treinen tot minder vernielingen aanleiding geven dan de niet begeleide combi-treinen.

Gegevens CIV

Het is nogal lastig om de op zichzelf uiterst interessante CIV-gegevens verder te bewerken. Vrij moeilijk is het om vast te stellen wat onder een incident moet worden verstaan. Er kunnen zich namelijk rond één wedstrijd meerdere voordoelen. Bovendien is het niet altijd zo dat uit de protocollen blijkt wie bepaalde handelingen hebben verricht: aanhangers van team A of van team B. Datzelfde geldt voor aanhoudingen.

Daarvan is ook niet steeds vermeld van welke club de betreffende aangehouden anhangen zijn.

Bij de poging tot kwantificering van de inhoud der protocollen is getracht om een indeling te hanteren in gebeurtenissen binnen en buiten het stadion, die dan verder zijn uitgesplitst rekening houdend met het doelwit van gewelddadigheden en de aard van het gedrag. Dat levert voor de drie seizoenen waarover gegevens beschikbaar zijn het volgende beeld op (Tabel 1):

Tabel 1: Incidenten veroorzaakt door supporters van PSV in de seizoenen 86-87, 87-88 en 88-89

	Doelwit in het stadion of op het parkeerterrein			
	86-87	87-88	88-89	89-90
- Spelers/trainer	0	2	1	0
- Supporters	2	3	5	4
- Politie	0	1	0	0
- Vernielingen/wangedrag	3	2	3	2
- Scheidsrechter	0	0	0	0

	Doelwit buiten het stadion			
	86-87	87-88	88-89	89-90
- Vernielingen in de trein/station	7	2	1	0
- Bekogelen van de trein	2	4	1	1
- Politie	2	0	0	1
- Supporters	3	2	4	6
- Vernieling trams/bussen etc.	4	1	3	1
- Geweldpleging/wapenbezit	2	2	4	0
- Wangedrag/ diefstal/dronkenschap/ discriminatie	2	0	2	1
Totaal	27	19	24	16

Het beeld dat uit deze tabel naar voren komt, vertoont gelijkenis met de beoordeling van de politie: de incidenten die op rellen met andere supporters betrekking hebben, vertonen (lichte) een stijgende tendens; de incidenten die op vernielingen betrekking hebben, vertonen een lichte dalende tendens. Overigens kunnen gelet op de geringe aantallen gerapporteerde incidenten en het per seizoen verschillende aantal wedstrijden geen al te stellige conclusies aan deze cijfers worden verbonden.

Beschouwen we de incidenten wat nader, dan is een eerste constatering dat zich veelal incidenten hebben voorgedaan wanneer PSV speelde tegen 'één der risicoclubs. Confrontatie met supporters van risicoclubs gaat men echter aanvankelijk meestal uit de weg. Alleen tegen FC Utrecht komt het in het seizoen 86-87 tot confrontaties. Bij beide wedstrijden. Wel gaat men in dat seizoen confrontaties aan met minder gevaarlijke Sides, zoals van Go Ahead, AZ en Den Bosch.

Verder manifesteert men zich nadrukkelijk bij uitwedstrijden tegen Limburgse clubs (Roda, VVV en Fortuna). In het seizoen 87-88 komt het ook tot confrontaties met supporters van Ajax, Feyenoord en FC Den Haag. De ernst van het gepleegde geweld door supporters van PSV blijft gematigd. Fragmentatiebommen ontbreken bijvoorbeeld volledig.

Het seizoen 88-89 geeft een vergelijkbaar patroon te zien. Uit onze gegevens is **niet** af te leiden dat nadat PSV zich in de loop van de 80'er jaren is gaan ontwikkelen tot risicoclub.

Nameting onder supporters PSV

De respondenten is gevraagd aan te geven of zij bepaalde gedragingen meer of minder vaak rond voetbalwedstrijden ten toon hebben gespreid dan het seizoen daarvoor. De antwoorden op deze vragen zijn weergegeven in bijlage 1.

Uit deze bijlage blijkt dat negen van de vijftien voorgelegde gedragingen volgens de respondenten minder vaak voorkomen. Het betreft onder meer het gooien van stenen, het bekogelen van treinen, vernielingen in trein, vernielingen in het stadion, het gooien van bommen en strikers (en ook fruit). Twee soorten gedragingen te weten het uitschelden van de scheidsrechter en het meenemen van wapens stabiliseert terwijl een viertal gedragingen zich vaker voordoen: dit zijn het gebruik van alcohol onderweg naar een wedstrijd; het blowen tijdens het kijken of onderweg naar een wedstrijd; het pesten van agenten en suppoosten en het vechten met supporters van de tegenpartij.

Het is opvallend dat het beeld dat de supporters geven sterke overeenkomst vertoont met het beeld dat door de politie Eindhoven is geschetst: (zware) vernielingen in het stadion en in de trein nemen af, terwijl vechten met supporters van de tegenpartij en het pesten van agenten en suppoosten toenemen.

Voorts zijn aan de respondenten twee vragen gesteld over voetbalvandalisme in het algemeen. De resultaten zijn weergegeven in de tabellen 3 en 4.

Tabel 3: Mening omvang voetbalvandalisme eigen club

	abs	%
- toegenomen	14	38
- gelijk gebleven	18	48
- afgenomen	4	11
- geen antwoord	1	3
Totaal	37	100

Tabel 4: Ontwikkeling eigen voetbalvandalisme

	abs	%
- doe meer mee	11	30
- het zelfde	14	37
- minder	11	30
- geen antwoord	1	3

De beide tabellen lijken met elkaar in tegenspraak: het aantal respondenten dat inschat dat het voetbalvandalisme bij PSV is toegenomen is hoger dan het aantal respondenten dat inschat dat er sprake is van een afname, terwijl aan de andere kant het aantal respondenten dat zegt zelf meer voetbalvandalisme te plegen gelijk is aan het aantal respondenten dat zegt zelf minder voetbalvandalisme te plegen. Een mogelijke verklaring is dat de mening over de omvang over het voetbalvandalisme vooral wordt gevoed door de (ook door de politie geconstateerde) verschuiving van ernstige vormen van voetbalvandalisme naar minder ernstige maar meer massale vorm van voetbalvandalisme³. Het oordeel over de eigen betrokkenheid bij vandalisme zal mede van andere gedragscomponenten afhankelijk zijn.

Tot besluit is nagegaan of er een verband bestaat tussen het oordeel over de eigen participatie in voetbalvandalisme en een aantal andere variabelen. Het betreft achtereenvolgens:

- het kennen van de supporterscoördinatoren;
- participatie aan de drie projectonderdelen waaraan de meeste geïnterviewden hebben deelgenomen;
- contacten met de supporterscoördinator over problemen.

Deze analyse leverde de volgende resultaten op.

Uit tabel 16 (bijlage 1) blijkt dat de jongeren die de supporterscoördinatoren goed kennen of van naam kennen veel vaker zeggen **meer** voetbalvandalisme te zijn gaan plegen dan de jongeren die de supporterscoördinatoren niet of nauwelijks kennen. De verklaring ligt voor de hand. Voor supporterscoördinatoren is opvallend gedrag op het terrein van voetbalvandalisme juist een belangrijke aanleiding voor het leggen van contact.

Uit tabel 17 tot en met 19 (bijlage 1) komt naar voren dat de jongeren die hebben deelgenomen aan de rondleidingen en de jongeren die hebben deelgenomen aan het veldvoetbaltoernooi gaven vaker te kennen **minder** voetbalvandalisme te plegen dan de jongeren die niet aan deze activiteiten hebben deelgenomen.

Voor de actie voor de geblesseerde Hans van Breukelen is de tendens echter omgekeerd: de jongeren die hebben deelgenomen zeggen vaker dat ze **meer** voetbalvandalisme zijn gaan plegen dan jongeren die hebben deelgenomen.

Uit tabel 20 tenslotte blijkt dat de jongeren die met de supporterwerker over hun problemen praten aanzienlijk vaker zeggen dat ze **minder** voetbalvandalisme zijn gaan plegen dan jongeren die niet met de supporterscoördinatoren over hun problemen praten.

Het is gelet op de kleine aantallen moeilijk om deze resultaten te interpreteren en we kunnen dan ook slechts voorzichtige conclusies trekken.

Deze luiden:

- als we ervanuit gaan dat het praten met supportercoördinatoren en (in mindere mate) participatie aan het voetbaltoernooi indicatief zijn voor de mate van betrokkenheid in het project dan blijkt dat de jongens die door de supporterscoördinatoren in sterke mate bereikt worden vaker zeggen **minder** vandalisme te zijn gaan plegen dan jongeren die in minder mate worden bereikt;
- er doet zich in het project waarschijnlijk een bepaald selectieproces voor. Zo doet aan een activiteit als rondleiden in het PSV-stadion een (volgens

³ Hierbij kan worden aangetekend dat meer massale knokpartijen ongetwijfeld sneller opvallen dan een meer individuele vernielactie.

eigen zeggen) braver deel van de doelgroep mee dan aan een handtekeningactie voor Van Breukelen.

5 Algemene conclusies en aanbevelingen

Op basis van het voorgaande trekken wij de volgende conclusies.

- **Doelgroep wordt bereikt:** de supporterscoördinatoren zijn erin geslaagd contact te leggen met een meerderheid van jonge PSV-supporters die zij tot hun doelgroep rekenen. Naast hun inzet en werkwijze is dat mede te verklaren uit de in vergelijking met andere sides beperkte omvang van de L-side: 10 harde kerkers, 40 stagiaires en 60 meelopers. In de loop van 1990 is de doelgroep van het project verbreed door ook een aantal activiteiten te organiseren voor supporters die regelmatig op de jeugdang (voor jongeren tot 13 jaar) komen. Doel van deze activiteiten is om het kliergedrag wat een deel van deze jongeren vertoont in te dammen en 'doorstroming' naar de L-side tegen te gaan. Het is nog te vroeg om een oordeel over deze activiteiten te vellen. De grote participatie van de jongeren aan de eerste activiteiten is in ieder geval bemoedigend.
- **Gevarieerd aanbod aan activiteiten:** hoofdstuk twee laat zien dat de supporterscoördinatoren een verscheidenheid aan activiteiten hebben opgezet dat door L-siders wordt gewaardeerd.
- **Positief oordeel en Projectaanpak:** de Eindhovense begeleidingscommissie draagt het project en oordeelt - los van enkele belangrijke voorwaarden die verderop aan bod komen - positief over de projectaanpak en inzet van de supporterscoördinatoren.
- **Positieve invloed project op de bereikte jongeren:** het lijkt erop dat de best bereikte L-siders door de omgang met en het werk van de supporterscoördinatoren van relletjes en andere vormen van negatief supportersgedrag afgehouden kunnen worden. Volgens de Eindhovense politie hebben de supporterscoördinatoren menigmaal (na overleg) succesvol opgetreden bij beginnende relletjes. Daarbij is relevante informatie op het juiste tijdstip een belangrijk middel gebleken. Ook lijkt het organiseren van sportieve activiteiten (met als belangrijkste voorbeeld de zaalvoetbalcompetitie) een bijdrage te leveren aan de preventie van relgedrag van L-siders die aan dergelijke activiteiten deelnemen.
Verder werkt de 'voorwaardelijke' hulp, die de supporterscoördinatoren aan individuele leden van de doelgroep hebben gegeven, volgens hen remmend op relgedrag. De resultaten van de interviews onder supporters lijken dit te bevestigen.
- **Stabilisering voetbalvandalisme:** de gebruikte informatiebronnen wijzen allen in dezelfde richting: een stabilisatie van het voetbalvandalisme.

Eens te meer wordt duidelijk dat voetbalvandalisme een containerbegrip is: er treedt een verschuiving op van meer ernstige door individuele supporters gepleegde vormen van voetbalvandalisme naar meer massale, maar minder ernstige vormen van vandalisme.

In hoeverre dit mede te danken is aan het project valt moeilijk vast te stellen. Gelet op het oordeel van de betrokkenen over het project en het oordeel van de doelgroep over het project kan worden gesteld dat een zekere positieve invloed aannemelijk is.

De mate waarin de projectdoelstellingen in de toekomst nog verder zullen worden gerealiseerd hangt mede af van het werken aan de volgende **voorwaarden en aandachtspunten**.

- Korte lijnen ontwikkelen tussen het sociaal preventieve project, de lokale driehoek en het PSV bestuur om beleidsmatig en bestuurlijk op één lijn te komen en te blijven met betrekking tot de hoofdlijnen die gevolgd worden bij de aanpak van het voetbalvandalisme in Eindhoven. Hun steun en krediet voor het project is onontbeerlijk.
- Werken aan een goede projectregistratie als basis voor een meer planmatige aanpak van activiteiten in een poging de incidentele successen rond de L-side en de jeugdrang om te zetten in meer structurele effecten. Voorts is een goede projectregistratie nodig voor een juiste omgevingsdiagnose bij individuele hulpvragen vanuit de L-side.
Onduidelijk is nog of de L-siders in de naaste toekomst met specifieke jeugdhulpverleningsvragen dan wel met meer maatschappelijke vragen de supporterscoördinatoren zullen benaderen.
- De verschillende vormen van ondersteuning voor de uitvoerders moeten explicieter benoemd worden en verdeeld onder de lokale participanten op basis van aanwezige vaardigheid en deskundigheid. Hierbij gaat het om beleidsmatige, sociaal agogische, sociaal-preventieve en dagelijkse veelal facilitaire en administratieve ondersteuning. Tot nu toe is deze te veel op ad hoc basis gegeven en onvoldoende over de diverse participanten verdeeld.
- Het lokale netwerk rond het project verder uitbouwen waardoor de project-uitvoering nog beter gaat lopen; daarbij zal speciale aandacht nodig zijn voor een groter draagvlak binnen de PSV-geledingen (denk aan spelers, trainer en supportersvereniging) maar tevens zullen diverse maatschappelijke en andere instellingen in Eindhoven een bijdrage kunnen leveren.
- Voorts zal opnieuw worden overwogen de Spoorwegpolitie op te nemen als participant in de lokale begeleidingscommissie; ondermeer om het combi-vervoer en de regelingen daaromtrent aan de orde te stellen gelet op het belang hiervan voor een meer beheersbaar verloop van de uitwedstrijden van PSV.
- Bij het plegen van public relations voor het project dient er volgens de geïnterviewden voor gewaakt te worden dat de tactische en strategische aspecten van het project naar buiten worden gebracht; dit zou het uitvoerende werk ernstig kunnen belemmeren en zelfs schaden.
- Vooralsnog zullen de twee supporterscoördinatoren full-time in dienst blijven maar de omvang en ernst van de problematiek zal een rol blijven spelen bij het toe te wijzen totaal aantal contracturen. Hiertoe zal een evaluatiemoment worden ingebouwd in het nieuwe nog te schrijven project-plan.

Dit lokale project biedt bij inachtneming van bovenstaande organisatorische en beleidsinhoudelijke voorwaarden perspectief om ook structureel succes te kunnen boeken.

De geïnterviewden willen gaarne op de ingeslagen weg doorgaan en zijn in principe bereid op basis van dezelfde financiële verdeelsleutel en voorwaarden als destijds bij het begin van het experiment zijn afgesproken door te gaan. In deze overgangperiode naar nieuw supportersbeleid (denk hierbij aan de andere koers in de nieuwste beleidsvoorstellen van de KNVB) zal continuering van dit soort projecten zonder rijksbijdrage volgens de geïnterviewden zeer moeilijk te realiseren zijn. Het project heeft nog onvoldoende bekendheid bij beleidsmakers en bestuurders die van beslissende betekenis kunnen zijn en daardoor nog niet de steun en het krediet dat het sociaal preventieve

project en de uitvoerders verdienen. Niet vergeten mag worden dat het werken met risicosupporters geen sinecure is. Normstellend jongerenwerk betekent enerzijds afstand tot de doelgroep bewaren en anderzijds voldoende vertrouwen opbouwen om ermee om te kunnen werken. In de interviews met de lokale betrokkenen is een grote waardering gebleken voor de inzet en houding van beide supporterscoördinatoren.